

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Медичний факультет
(назва факультету)

Кафедра педіатрії
(назва відділу)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової та педагогічної роботи
Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ
09 08 2024

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ

Медичний факультет, курс 6
Навчальна компонента - «ПЕДІАТРІЯ»

Затверджено:
Засідання кафедри педіатрії _____
Одеський національний медичний університет

Протокол №_1_ від «_29_» _____ 08 _____ 2024_ р.

Завідувач кафедри _____ (Микола АРЯЄВ.)
(підпис) (Прізвище, ім'я)

2024 р

Перезатверджено:

Засідання кафедри педіатрії

Одеський національний медичний університет

Протокол № 1 від 26 08 2025 р.

Завідувач кафедри Микола АРЯЄВ

Методичні рекомендації до практичного заняття з навчальної дисципліни «Педіатрія»
освітньо-професійної програми «Медицина» ОНМедУ кафедри педіатрії

Розробники: проф. Микола АРЯЄВ, доцент Віктор БІРЮКОВ, доцент Лариса КАПЛІНА,
доцент Людмила СЕНЬКІВСЬКА, доцент Роман ПАПІНКО, доцент Максим ФЕДІН, доктор
філософських наук Дарія КОЛОМІЄЦЬ, асистент Віра Коропець, асистент Вікторія
ПАВЛОВА, асистент Любов БРАТКОВА

Примітка. У разі публікації методичних розробок як самостійної друкованої роботи
вчена рада факультету надає рекомендацію до публікації за наявності двох рецензій, одна з
яких зовнішня — від рецензента іншого закладу вищої освіти.

Практичні заняття.

Змістовий модуль №1 «Диспансерний догляд за здоровими та хворими дітьми в амбулаторних умовах. Екстрена допомога при основних невідкладних станах»

Практичне заняття №1-4

Тема 1: Інтегроване ведення хвороб дитячого віку.

Практичне заняття №5-8

Тема 2: Невідкладні стани у дітей, в т. ч. при дії зовнішніх чинників.

Практичне заняття №9-12

Тема 3: Медичне спостереження дітей перших трьох років життя в поліклініці.

Практичне заняття №13-15

Тема 4: Диференційна діагностика жовтяниць у новонароджених дітей. Перинатальні ураження центральної нервової системи у дітей. Диспансерне спостереження за дітьми з перинатальною патологією центральної нервової системи.

Практичне заняття №16-18

Тема 5: Блідість у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога при кровотечах. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Практичне заняття №19-21

Тема 6: Особливості медичного спостереження за дітьми підліткового віку. Диференційна діагностика артеріальної гіпертензії. Невідкладна допомога при артеріальній гіпертензії та гіпотензії у підлітків.

Мета: Опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей в галузі педіатрії та удосконалення навичок і компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін:

Тема 1: Інтегроване ведення хвороб дитячого віку.

Тема 2: Невідкладні стани у дітей, в т. ч. при дії зовнішніх чинників.

Тема 3: Медичне спостереження дітей перших трьох років життя в поліклініці.

Тема 4: Диференційна діагностика жовтяниць у новонароджених дітей. Перинатальні ураження центральної нервової системи у дітей. Диспансерне спостереження за дітьми з перинатальною патологією центральної нервової системи.

Тема 5: Блідість у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога при кровотечах. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Тема 6: Особливості медичного спостереження за дітьми підліткового віку. Диференційна діагностика артеріальної гіпертензії. Невідкладна допомога при артеріальній гіпертензії та гіпотензії у підлітків.

Основні поняття:

Тема 1. Інтегроване ведення хвороб дитячого віку

Стратегія Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку та її мета. Загальні ознаки небезпеки стану дитини. Оцінка, класифікація, лікування, консультація та наступне спостереження при кашлі, ускладненому диханні, діарейі, проблемах з вухом, болі в горлі, лихоманці, порушеннях живлення та анемії, при наявності ВІЛ-інфекції у дітей від 2-х місяців до 5 років. Оцінка, класифікація, лікування, консультація та наступне спостереження у дітей у віці до 2-х місяців з жовтяницею, діареєю, проблемами годування та низькою масою тіла, вкрай тяжким захворюванням та місцевою бактеріальною інфекцією, необхідністю класифікації до ВІЛ-інфекції, статусу імунізації та призначення вітаміну D.

Тема 2. Невідкладні стани у дітей, в т. ч. при дії зовнішніх чинників у дітей.

Анафілактичний шок у дітей. Визначення, причини, клінічні прояви, діагностика, невідкладна допомога, профілактика. Гостра кропив'янка та ангіоневротичний набряк у дітей. Причини, класифікація, діагноз, диференційна діагностика, лікування. Невідкладна допомога при ангіоневротичному набряку в життєво небезпечних ділянках у дітей. Клінічні ознаки, діагностика, невідкладна допомога при невідкладних станах, зумовлених дією зовнішніх чинників у дітей (потрапляння стороннього тіла в дихальні шляхи, укуси комах, змії, ураження струмом, опіки, отруєння лікарськими засобами, засобами побутової хімії).

Тема 3. Медичне спостереження дітей перших трьох років життя в поліклініці.

Порядок проведення обов'язкових профілактичних оглядів дитини віком до трьох років. Рациональне вигодовування та харчування дитини віком до трьох років. Оцінка проблем природного вигодовування у контексті Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку. Оцінка фізичного та психомоторного розвитку дитини до трьох років. Тактика лікаря загальної практики при порушенні фізичного та нервово-психічного розвитку дітей перших трьох років життя. Принципи ефективного консультування. Диференційна діагностика та профілактика найбільш поширених дефіцитних станів (рахіт, залізодефіцитна анемія, білково-енергетична недостатність) у дітей раннього віку. Особливості спостереження недоношених дітей та народжених з малою масою. Профілактичні щеплення дітей до трьох років.

Тема 4. Диференційна діагностика жовтяниць у новонароджених дітей. Перинатальні ураження центральної нервової системи у дітей. Диспансерне спостереження за дітьми з перинатальною патологією центральної нервової системи

Клінічні варіанти та ускладнення перебігу жовтяниць новонароджених на поліклінічному етапі спостереження. Дані лабораторних та інструментальних досліджень при діагностиці гемолітичних, кон'югаційних, паренхіматозних та механічних жовтяниць у новонароджених. Диференційна діагностика жовтяниць у новонароджених дітей. Тактика ведення новонароджених з проявами жовтяниці на дільниці у контексті інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Провідні клінічні симптоми та синдроми у дітей з перинатальною патологією нервової системи. Дані лабораторних та інструментальних досліджень при перинатальних ураженнях нервової системи у дітей. Диференціальна діагностика перинатальних уражень ЦНС у немовлят. Тактика ведення дітей з перинатальними ураженнями ЦНС в умовах поліклініки. Невідкладна допомога при судомах у дітей за алгоритмом Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Тема 5. Блідість у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога при кровотечах. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Блідість у дітей: проблемно-орієнтований підхід в педіатрії. Диференціальна діагностика захворювань та станів, які супроводжуються блідістю у дітей. Лікування захворювань та станів, які супроводжуються блідістю у дітей. Невідкладна допомога при гострій кровотечі. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Показання до консультації дитячим гематологом. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Тактика ведення дітей раннього віку з анемією за алгоритмом Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Тема 6. Особливості медичного спостереження за дітьми підліткового віку. Диференційна діагностика артеріальної гіпертензії. Невідкладна допомога при артеріальній гіпертензії та гіпотензії у підлітків.

Порядок проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів дітей підліткового віку. Рациональне харчування: профілактика ожиріння, цукрового діабету. Оцінка статевого дозрівання. Медичне та психологічне консультування. Тактика лікаря загальної практики при артеріальній гіпо- та гіпертензії. Диференційна діагностика первинної та вторинної

артеріальної гіпертензії у дітей підліткового віку. Оцінка ступеню артеріальної гіпертензії за центильними таблицями з урахуванням центильної оцінки зросту. Тактика ведення хворого на артеріальну гіпо- та гіпертензію в амбулаторних умовах. Надання невідкладної допомоги при синкопальних станах та гіпертензивній кризі. Профілактика артеріальної гіпо- та гіпертензії у дітей. Диспансерне спостереження.

Обладнання: мультимедійна презентація за темою уроку, ноутбук. Тематичний хворий (за наявності).

Тривалість кожного заняття 2 години

План:

1. Організаційні заходи (привітання, перевірка присутніх, оголошення теми, мети уроку, мотивація здобувачів вищої освіти до вивчення теми).

2. Контроль опорного рівня знань:

Тема 1. Інтегроване ведення хвороб дитячого віку

Стратегія Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку та її мета. Загальні ознаки небезпеки стану дитини. Оцінка, класифікація, лікування, консультація та наступне спостереження при кашлі, ускладненому диханні, діареї, проблемах з вухом, болі в горлі, лихоманці, порушеннях живлення та анемії, при наявності ВІЛ-інфекції у дітей від 2-х місяців до 5 років. Оцінка, класифікація, лікування, консультація та наступне спостереження у дітей у віці до 2-х місяців з жовтяницею, діареєю, проблемами годування та низькою масою тіла, вкрай тяжким захворюванням та місцевою бактеріальною інфекцією, необхідністю класифікації до ВІЛ-інфекції, статусу імунізації та призначення вітаміну D.

Тема 2. Невідкладні стани у дітей, в т. ч. при дії зовнішніх чинників у дітей.

Анафілактичний шок у дітей. Визначення, причини, клінічні прояви, діагностика, невідкладна допомога, профілактика. Гостра кропив'янка та ангіоневротичний набряк у дітей. Причини, класифікація, діагноз, диференційна діагностика, лікування. Невідкладна допомога при ангіоневротичному набряку в життєво небезпечних ділянках у дітей. Клінічні ознаки, діагностика, невідкладна допомога при невідкладних станах, зумовлених дією зовнішніх чинників у дітей (потрапляння стороннього тіла в дихальні шляхи, укуси комах, змії, ураження струмом, опіки, отруєння лікарськими засобами, засобами побутової хімії).

Тема 3. Медичне спостереження дітей перших трьох років життя в поліклініці.

Порядок проведення обов'язкових профілактичних оглядів дитини віком до трьох років. Рациональне вигодовування та харчування дитини віком до трьох років. Оцінка проблем природного вигодовування у контексті Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку. Оцінка фізичного та психомоторного розвитку дитини до трьох років. Тактика лікаря загальної практики при порушенні фізичного та нервово-психічного розвитку дітей перших трьох років життя. Принципи ефективного консультування. Диференційна діагностика та профілактика найбільш поширених дефіцитних станів (рахіт, залізодефіцитна анемія, білково-енергетична недостатність) у дітей раннього віку. Особливості спостереження недоношених дітей та народжених з малою масою. Профілактичні щеплення дітей до трьох років.

Тема 4. Диференційна діагностика жовтяниць у новонароджених дітей. Перинатальні ураження центральної нервової системи у дітей. Диспансерне спостереження за дітьми з перинатальною патологією центральної нервової системи

Клінічні варіанти та ускладнення перебігу жовтяниць новонароджених на поліклінічному етапі спостереження. Дані лабораторних та інструментальних досліджень при діагностиці гемолітичних, кон'югаційних, паренхіматозних та механічних жовтяниць у новонароджених. Диференційна діагностика жовтяниці у новонароджених дітей. Тактика ведення новонароджених з проявами жовтяниці на дільниці у контексті інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Провідні клінічні симптоми та синдроми у дітей з перинатальною патологією нервової системи. Дані лабораторних та інструментальних досліджень при перинатальних ураженнях

нервової системи у дітей. Диференціальна діагностика перинатальних уражень ЦНС у немовлят. Тактика ведення дітей з перинатальними ураженнями ЦНС в умовах поліклініки. Невідкладна допомога при судомах у дітей за алгоритмом Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Тема 5. Блідість у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога при кровотечах. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Блідість у дітей: проблемно-орієнтований підхід в педіатрії. Диференціальна діагностика захворювань та станів, які супроводжуються блідістю у дітей. Лікування захворювань та станів, які супроводжуються блідістю у дітей. Невідкладна допомога при гострій кровотечі. Лімфаденопатії у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Показання до консультації дитячим гематологом. Гепатомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Спленомегалія у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Тактика ведення дітей раннього віку з анемією за алгоритмом Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку.

Тема 6. Особливості медичного спостереження за дітьми підліткового віку. Диференційна діагностика артеріальної гіпертензії. Невідкладна допомога при артеріальній гіпертензії та гіпотензії у підлітків.

Порядок проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів дітей підліткового віку. Раціональне харчування: профілактика ожиріння, цукрового діабету. Оцінка статевого дозрівання. Медичне та психологічне консультування. Тактика лікаря загальної практики при артеріальній гіпо- та гіпертензії. Диференційна діагностика первинної та вторинної артеріальної гіпертензії у дітей підліткового віку. Оцінка ступеню артеріальної гіпертензії за центильними таблицями з урахуванням центильної оцінки зросту. Тактика ведення хворого на артеріальну гіпо- та гіпертензію в амбулаторних умовах. Надання невідкладної допомоги при синкопальних станах та гіпертензивній кризі. Профілактика артеріальної гіпо- та гіпертензії у дітей. Диспансерне спостереження.

3. Формування професійних умінь, навичок (оволодіння навичками спілкування, диспансеризація, визначення схеми лікування, лабораторні дослідження тощо) оволодіння вміннями:

1. Опитування, огляд і диспансеризація хворого
2. Оцінка фізичного розвитку дитини за сигма- та центильними номограмами.
3. Оцінка нервово-психічного розвитку дитини
4. Розрахунок і складання списку раціону харчування дитини
5. Надання допомоги при невідкладних станах у дітей
6. Пальпація шкіри, підшкірної клітковини, м'яких тканин, живота, судин.
7. Перкусія легень, серця, шлунку.
8. Аускультация легень, серця, шлунку.
9. Вимірювання артеріального тиску на верхніх та нижніх кінцівках з оцінкою за центильними номограмами, за зростом.
10. Оцінка ступеню артеріальної гіпертензії за центильними таблицями з урахуванням центильної оцінки зросту.
11. Визначення характеристик і частоти імпульсів.
12. Оцінка стану свідомості.
13. Оцінка даних лабораторних досліджень (загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі, печінкові проби, показники гемостазу, вміст глюкози в крові, насичення киснем, білки крові).
14. Володіння навичками патронажу у дітей.
15. Діагностика найбільш поширених захворювань у дітей

16. Надання невідкладної допомоги при основних критичних станах у дітей
17. Вміння визначати тактику профілактики інфекційних захворювань у дітей.
18. Навички організації профілактичних щеплень дітям.
19. Розв'язування клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду хворого, демонстрація та відпрацювання навичок виконання маніпуляцій за списком 5, інструктаж та відпрацювання навичок на імітаційних манекенах, тренінгові вправи з діагностики найбільш поширених невідкладних станів у дітей.

4. Підсумок: тестування, структурований іспит (наприкінці модуля).

5. Список рекомендованої літератури (основних, додаткових, електронних інформаційних ресурсів):

Основна:

1. Клінічна педіатрія: навчальний посібник: у 2 т. Т. 2 / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська, Н. Г. Лотиш та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 222 с.
2. Неонатологія: підручник у 3 т. / Т. К. Знаменська, Ю.Г. Антипкін, М.Л. Аряєв та ін.; за ред. Т.К. Знаменської. Львів: Видавець Марченко Т.В., 2020, Т. 1. 407 с; Т. 2. 455 с.; Т 3. 379 с.
3. Педіатрія. Диференційна діагностика. Невідкладні стани. / за ред. Аряєва М.Л., Котової Н.В. Одеса: ОНМедУ, 2017. 280 с.
4. Педіатрія: підручник у 2 т. / за ред. Аряєва М.Л., Котової Н.В. Т. 2. Захворювання дітей раннього віку. Пульмонологія. Алергологія. Кардіологія. Гастроентерологія. Нефрологія. ВІЛ-інфекція. Первинна медико-санітарна допомога, 2014. 312 с.
5. Педіатрія: навчальний посібник у 2 т. / за ред. М. Л. Аряєва, Н. В. Котової. Т.1. Неонатологія. Гематологія. Ендокринологія. Одеса: ОНМедУ, 2014. 155 с.
6. Нефрологія дитячого віку: навч. посіб. / Т. В. Стоєва, М. В. Федін, та інш.; за ред. Т. В. Стоєвої. – Одеса: Політехперіодика, 2018. – 181 с.
7. Пульмонологія дитячого віку: навч. посібник / Т. В. Стоєва., Н. Л.Весілик, та інш.; за ред. Т. В. Стоєвої.— Одеса: Політехперіодика, 2020.— 222 с.: 59 іл., 88 табл.— (Серія «Путівник з педіатрії»).

Додаткова:

1. Клініка та синдромна терапія невідкладних станів у дітей : посібник / В. Ф. Лобода, Є. Ф. Бузько, Л. М. Слободян [та ін.]. – 2-ге вид., без змін. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2018. – 207 с. – (Лікарська практика).
2. Педіатрія : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів IV рівня акред. / за ред. проф. О. В. Тяжкої. – Вид. 5-те. випр. та допов. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 1152 с.: іл.
3. Клінічне обстеження дитини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів : пер. з рос. / О. В. Катілов, Д. В. Дмитрієв, К. Ю. Дмитрієва, С. Ю. Макаров. – 2-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 520 с. : іл.
4. Невідкладні стани в педіатричній практиці : навч. посіб. для студентів, лікарів-інтернів мед. закл. вищ. освіти / Ю. В. Марушко, Г. Г. Шеф, Ф. С. Глумчер, С. М. Ярославська. - 2-ге вид., переробл. та допов. - Київ : Медицина, 2020. - 439 с.
5. Крючко Т.О., Абатуров О.Є. Педіатрія: національний підручник /Т.О.Крючко, О.Є. Абатуров [та ін.] //За ред. проф. Т.О. Крючко, проф. О.Є Абатурова. – Київ:ВСВ «Медицина», 2015. – 206 с.
6. Жовтяниці новонароджених дітей, клінічна настанова, заснована на доказах. МОЗ України, Державне підприємство «ержавний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України, 2023 <https://www.dec.gov.ua/mtd/home>
7. Пневмонії у дітей, клінічна настанова, заснована на доказах. Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України, 2022 <https://www.dec.gov.ua/mtd/home>
8. Наказ МОЗ України від 14.09.2021 р. № 1945 «Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної медичної допомоги «Інтегроване ведення хвороб дитячого віку».

9. Наказ МОЗ України від 28.03.2020 р. № 722 «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)».
10. Наказ МОЗ України від 23.04.2019 р. № 958 «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів».
11. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 18 липня 2024 року № 1259 СТАНДАРТ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ СЕРЦЕВО-ЛЕГЕНЕВА РЕАНІМАЦІЯ У ДІТЕЙ (базові та розширені заходи).
12. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. №1269 «Екстрена медична допомога: новий клінічний протокол».
13. Уніфікований клінічний протокол первинної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «бронхіальна астма у дітей», 2021.
14. Наказ МОЗ України від 15.07.2016 р. № 723 «Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги муковісцидоз».
15. Наказ МОЗ України від 08.06.2015 р. № 327 «Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги кашель у дітей віком від шести років».
16. Наказ МОЗ України від 30.12.2015 р. № 916 «Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію».
17. Наказ МОЗ України від 02.11.2015 р. № 709 «Уніфікований клінічний протокол первинної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги залізодефіцитна анемія».

Електронні інформаційні ресурси

1. <https://www.pediatrics.od.ua/>
2. <http://moz.gov.ua>
3. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-14092021--1945-pro-zatverdzhennja-unifikovanogo-klinichnogo-protokolu-pervinnoi-medichnoi-dopomogi-integrovanе-vedennja-hvorob-ditjachogo-viku>
4. <http://pediacalls.com/e-books/nelson-textbook-of-pediatrics-21st-edition/>
5. <https://www.ama-assn.org/about>
6. <https://www.facebook.com/AmericanMedicalAssociation/>
7. www.oapn.od.ua
8. www.who.int
9. <https://www.dec.gov.ua/mtd/home/>
10. <https://www.dec.gov.ua/mtd/home/>
11. <http://bma.org.uk>
12. <http://www.gmc-uk.org>
13. <http://www.bundesaerztekammer.de>
14. International Pediatric Association (IPA)
https://www.who.int/workforcealliance/members_partners/member_list/ipa/en/